

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 65 2022 • Årgang 38 • ISSN online 2446-0648 • www.buks.dk

Ane Bjerre Odgaard

Limtråd og løvediadem: Om udvekslinger af handlekraft mellem børn, ting og rammesætninger i kultur *med* børn

Resumé

Denne artikel undersøger en gruppe børnehavebørns skabende aktiviteter med genbrugsmaterialer. Aktiviteterne fandt sted i regi af det kulturministerielle initiativ *Tidlig Kulturstart*, og udover de deltagende børn var børnenes pædagoger og en kunstner deltagere i processen. På baggrund af videoobservation, og gennem en case-baseret interaktionsanalyse, peger artiklen på, hvordan børn og ting i aktiviteterne udveksler handlekraft med hinanden, og hvordan denne udveksling af handlekraft sammenfiltres med kunstneriske, pædagogiske og institutionelle rammesætninger. Med afsæt i en kombination af sociokulturelle og nymaterialistiske teoriperspektiver udvikler artiklen begreberne materialeopslugthed og realiseringsopslugthed for at belyse de udvekslingsformer, som er til stede i det empiriske materiale. På denne baggrund peges der på en let forskydning af en grundlæggende skelnen mellem proces og produkt i børns skabende processer, hvilket muliggør en udpegning af udviklingsmuligheder for kvalificeringen af børns møder med kunst og kultur i dagtilbud.

Nøgleord

kultur med børn; dagtilbud; handlekraft; sociokulturel teori; nymaterialisme

Introduktion

Denne artikel bygger på et casestudie af en gruppe børns skabende aktiviteter med genbrugsmaterialer i en dansk børnehave. Aktiviteterne udfoldede sig i efteråret 2021, i regi af det kulturministerielle initiativ *Tidlig Kulturstart* (Kulturministeriet, 2022). Initiativet udmøntes i 2019-2023 gennem Slots- og Kulturstyrelsens økonomiske og sparringsmæssige støtte til en række regionale projekter, alle med et formål om at fremme børns møder med kunst og kultur i dagtilbud. De observerede aktiviteter fandt sted i ét af de 17 dagtilbud, som deltog i et regionalt *Tidlig Kulturstart*-projekt med titlen *Impuls og Fordybelse*. Dette regionale projekt foregik i et samarbejde mellem dagtilbud og kulturaktører i fire sønderjyske kommuner samt professionshøjskolen UC SYD.

Casestudiet består af observationer fra både planlægningsprocessen og fra selve afviklingen af aktiviteter i én af børnegrupperne i det deltagende dagtilbud. Videoobservationer udgør det primære empiriske grundlag, hvilket muliggør et helt detaljeret fokus på de enkelte aktiviteter. Aktiviteterne forstås som en kreativ formgivningsproces, der foregår på to samtidige niveauer: Dels udfolder formgivningen sig i mødet mellem børnene og de genbrugs-, dekorations- og monteringsmaterialer, som indgår i aktiviteterne. Og dels udfolder formgivningen sig som en skabelse af sociale situationer med institutionelle, pædagogiske og kunstneriske rammesætninger.

Dette dobbelte fokus afsøges gennem et teoretisk perspektiv bestående af nyere sociokulturelle (Stetsenko, 2016, 2018) og nymaterialistiske (Davies, 2021; Ingold, 2008) perspektiver. Artiklen søger at tilnærme sig en forståelse af, hvorledes børnene og tingene udveksler handlekraft med hinanden, og hvordan disse udvekslinger sammenfiltres med institutionelle, pædagogiske og kunstneriske rammesætninger. Med begrebet *entanglements* (Davies, 2021; Ingold, 2008), altså sammenfiltringer, betragtes børnenes, tingenes og rammesætningernes agens således i et gensidighedsforhold. Skabende og kreative processer forstås dermed ikke som et fænomen, hvor børnene ensidigt anvender tingene til intentionelt at skabe et symbolsk meningsindhold eller et æstetisk produkt inden for en given rammesætning. Derimod ses relationen mellem børn, ting og rammesætninger som dynamiske, emergerende sammenfiltringer, der gensidigt og dialogisk konstituerer og forstyrrer hinanden. Dette leder til en lille, men dog produktiv, forskydning af den diskussion vedrørende proces og produkt i børns skabende og æstetiske processer (Juncker, 2004; 2006), som gennem årtier har været central i dansk og nordisk børnekulturforskning. Ved at genåbne denne diskussion med fokus på sammenfildrede udvekslinger af handlekraft peger artiklen i retning af et muligt udviklingsperspektiv for kultur *med* børn, forstået som aktiviteter »...hvor børn og voksne sammen tager forskellige kulturteknikker og medier i brug« (Mouritsen, 1996 s. 11).

Artiklen har følgende to forskningsspørgsmål som omdrejningspunkt:

- Hvilke udvekslinger af handlekraft mellem børn, ting og rammesætninger finder sted i de observerede aktiviteter?
- Og hvilke udviklingsmuligheder for kultur med børn peger disse fund i retning af?

Empirisk grundlag, metode og etik

De observationer, som udgør det empiriske grundlag for denne artikel, baserer sig metodisk på institutionel etnografi (Smith, 2006) i form af hhv. feltnoter, fotos og video. Det empiriske materiale er dels indsamlet ved planlægningsmøder med deltagelse af pædagogisk personale, ledelse og kunstner, og dels ved selve afviklingen af aktiviteterne med deltagelse af børn, pædagoger og kunstner. Min rolle som forsker var at være deltagende observatør. Jeg bidrog ikke aktivt til planlægningen af forløbet, ligesom jeg i selve aktiviteterne interagerede med børnene i det omfang, de henvendte sig til mig. Empirien er indsamlet i løbet af et år; fra august 2020, hvor planlægningsmøderne blev igangsat, og til og med september 2021, hvor aktiviteterne afvikledes.

Artiklen fokuserer på et aktivitetsforløb med børnehavens ældste børnegruppe, som fandt sted to formiddage med deltagelse af en kunstner, i alt 17 børnehavebørn samt tre pædagoger. Samlet set danner observationer af omtrent seks timers planlægningsmøder og fire timers skabende aktiviteter grundlag for undersøgelsen. Studiets videoobservationer af aktiviteterne i praksis udgør denne artikels primære, empiriske grundlag (Derry et al., 2010), og forskningsspørgsmålene besvares med afsæt heri. Studiets analysemetode er interaktionsanalyse (Jordan & Henderson, 1995) med fokus på både verbal og nonverbal interaktion, materialer og rumligheder (Paasch & Raudaskoski, 2018). Når nærværende studie zoomer ind på konkrete aktiviteter, således som de udfoldede sig i praksis, så sker dette ikke som en evaluering af *Tidlig Kulturstart*. Derimod er det hensigten at bidrage med en situeret undersøgelse af, hvordan børns møder med kunst og kultur udfoldede sig i én konkret børnehavegruppe under dette initiativ. Studiet sigter således mod casestudiets berettigelse som partikulær realitet, ikke mod generel repræsentativitet (Flyvbjerg, 2006).

Mine etiske overvejelser i forbindelse med feltarbejdet har særligt angået det at involvere børnene som fuldgyldige og samtidigt strukturelt sårbare deltagere i forskningsprojekter (Alderson & Morrow, 2011). Den nymaterialistiske teoritradition, som informerer dette studie, betoner overvejelser over, hvordan det forskningsmæssige apparatus (Barad, 2007) med-konstituerer børnene i projektet (Bodén, 2021). Jeg har, med betegnelsen »mit huskekamera« (Odgaard, 2019, p. 85) løbende fortalt børnene, at jeg optager videoerne for at kunne huske det, jeg oplever, fordi mit arbejde er at lære noget om, hvordan børn, pædagoger og kunstnere gør, når de arbejder med genbrugsmaterialer i børnehaven. Jeg har betonet, at det kun er mig, der ser videoerne, og at jeg sletter dem, når jeg har skrevet det ned, som jeg har lært. Jeg har valgt udelukkende at filme håndholdt, således at kameraet aldrig blev en skjult observatør i rummet. Jeg har ligeledes løbende holdt et vågent øje med, om nogle af børnene udstrålede en utryghed eller utilpashed ved, at jeg filmede, og jeg har i så fald straks slukket for kameraet. Der er indsamlet informeret samtykke fra alle deltagende pædagoger, fra de deltagende kunstnere og fra de deltagende børns forældre. Som det fremgår, så bygger studiet på en situeret etik, hvor formelle tilladelser ikke er tilstrækkelige i sig selv, men hvor de nødvendigvis må følges op af en etisk forholden sig i praksis.

Baggrund: Børns møder med kunst og kultur i dagtilbud

Tidlig Kulturstart skal ses i lyset af en mangeårig kulturministeriel strategi til styrkelse af små børns møder med kunst og kultur. Initiativet trækker både tråde tilbage til kortlægningen *Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud* (Rambøll & EVA, 2015), som var rekvireret af Kulturministeriet, samt til KULT-projektet (Austring, 2018), som ligeledes var et ministerielt initiativ. Hvor førstnævnte kortlægning viste en ulige fordeling af børns møder med kunst og kultur i landets dagtilbud, at der var behov for formel kompetenceudvikling af det pædagogiske personale, samt at samarbejdet mellem dagtilbud og kunstnere/kulturinstitutioner savnede generel kvalificering, så bestod det efterfølgende KULT-projekt af et formativt projektsamarbejde mellem professionshøjskoler, dagtilbud og kulturinstitutioner til styrkelse af disse forhold. *Tidlig Kulturstart* kan ses som en videreførelse af disse bestræbelser. Andre nylige eksempler på projekter hvor kunstnere, pædagoger og børn deltager i partnerskaber og samskabelsesprocesser i dagtilbud, og hvor kultur *med* børn (Mouritsen, 1996) således finder sted, er hhv. Europæiske Kulturbørn (Cultural Children of Europe, 2022) og LegeKunst (LegeKunst, 2022). Begge disse projekter har forskningstilknytning og peger på æstetik og kreativitet som grundlæggende menneskelige kapaciteter. I forhold til førstnævnte projekt, så peger Blomgren (2019) på en forståelse af æstetiske processer i dagtilbud som æstetiske-sensitiverede erfaringer i de møder, som opstår mellem mennesker og materialer. Nærværende studie taler ind i en beslægtet forståelse, hvilket vil blive udfoldet i det følgende.

Udveksling af handlekraft mellem børn, ting og rammesætninger

Inden for den sociokulturelle teoritradition, som længe har været veletableret indenfor dansk og nordisk børnehaveforskning (Pramling & Pramling Samuelson, 2018), er der de senere år opstået en stigende interesse for at kombinere de sociokulturelle grundantagelser (Wertsch, Del Río, & Alvarez, 1995) med nymaterialisme og post-humanisme (Barad, 2007; Davies, 2021). Denne interesse vokser frem inden for forskning med fokus på børn og barndom i bred forstand (Kumpulainen, Rajala & Kajamaa, 2019; Murriss, 2016). Kombinationen af disse perspektiver skal i det følgende udfoldes yderligere.

Inden for den sociokulturelle teoritradition har Stetsenko (2018) de senere år bidraget med en betoning af, hvordan relationen mellem institutionel rammesætning og individuel agens skal forstås dialogisk og dynamisk, ligesom hun har betonet at kreativitet, dét at være skabende, er en almen handlekapacitet, som tilhører alle og er fundamental i hverdagslivet (ibid.). I relation til nærværende studie, så betyder denne forståelse, at der analytisk kan fokuseres på aktiviteterne som en fortløbende udveksling mellem børnenes situerede orienteringer og de institutionelle, pædagogiske og kunstneriske rammesætninger. Når dette sammenknyttes med et nymaterialistisk perspektiv (Davies, 2021), så kan udvekslingen af handlekraft mellem børn og ting endvidere træde frem som central i analysen. Med Davies' begreb om tingskraft, »thing-power« (Davies, 2021, p. 47), indskrives ting som aktører i verden. Denne forståelse er funderet i en posthumanistisk opfattelse af, at mennesket ikke står som den aktivt erkendende part over for en passiv og stum omverden. Derimod indgår vi som mennesker i udvekslende relationer med verden omkring os, herunder tingene (Ingold, 2008); en udveksling af handlekraft hvor kreativitet kan betragtes som et distribueret snarere end individforankret fænomen (Boysen, 2020). Disse teoretiske perspektiver informerer i det følgende analysen.

Sammenfildrede rammesætninger

De observerede aktiviteter udfoldede sig på to hverdagsformiddage i børnehaven, i en proces med genbrugs-, dekorations- og monteringsmaterialer, som var udvalgt og tilvejebragt af pædagogerne. Dette skete på baggrund af en længerevarende planlægningsproces, hvor pædagoger og dagtilbudsleder først internt afklarede egne ønsker for projektet med kunst og kultur i dagtilbuddet, hvorefter de afsøgte samarbejdsmuligheder med, samt tog kontakt til, en kunstner. Pædagoger, leder og kunstner planlagde dernæst i fællesskab en skabende proces med genbrugsmaterialer, og pædagogerne besluttede sig på et efterfølgende møde for den tematiske rammesætning jungle. Imidlertid måtte kunstneren, forud for aktiviteternes afvikling, udtræde af processen, hvorfor en ny kunstner blev inviteret ind. Den nye kunstner deltog i et sidste planlægningsmøde med pædagoger og leder, hvor jungletemaet og materialevalget blev præsenteret for hende, og hvor hun bidrog med sine perspektiver på materialitet og på det at arbejde kunstnerisk. Planlægningsprocessen var således kendetegnet ved en vekselvirkning, hvor pædagogiske og kunstneriske rammesætninger på skift var drivende for den proces, som til slut skulle realiseres i den institutionelle ramme. Følgende uddrag synliggør opstarten af den første af de to aktivitetsformiddage med børnegruppen.

Uddrag 1:

Klokken er lidt i 9, børn og pædagoger er samlet på stuen. De sidder rundt om et stort bord og har netop spist frugt. Belysningen er dæmpet, der står levende lys og et flag på bordet, fordi en af pigerne har fødselsdag. Hun får et kort, som én af vennerne har tegnet et stort hjerte på. En pædagog læser, hvad der står på kortet: »Vi ønsker dig en dejlig dag, hvor vi skal lave KUNST«. Lidt efter deler pigen slikpinde ud, og mens børnene med besvær får papiret vredet af dem, tænder en pædagog for en lille højttaler på stuen. Fuglestemmer, en abes brøl, rislende vand; lydtæppet fra højttaleren blander sig med lyden af knitrende slikpapir. En pædagog fortæller børnene, at de om lidt skal i gang med det kunstprojekt, som de har talt om. »Ja, og vi har lavet en jungle«, siger et barn, han lægger hovedet tilbage og peger op mod loftet. Et stort, grønblåt net er spændt ud i næsten hele rummets størrelse, olivengrøn møbelsnor med frynser hænger ned fra nettet, nærmest som lianer. Pædagogen fortæller, at alle børnene, sammen med en kunstner, skal lave forskellige dyr eller væsener, som kan bebo junglen. »Så kan de blive hængt op her«, siger pædagogen og tager fat i nettet. Samtalen fortsætter. Lidt efter kommer kunstneren ind på stuen sammen med lederen af børnehaven. »Velkommen til dig«, siger pædagogen og smiler, »nu er ordet dit!«.

Uddrag 1 viser, hvordan institutionskulturelle rutiner som frugtspisning og fødselsdagsfejring bliver materielt og handlingsmæssigt sammenfildret med kunstprojektet; junglelydenes sammenvævning med slikpapirets raslen, fødselsdagskortets sammenvævning med kunstprojektet. Med pædagogens: »nu er ordet dit!« markeres en bevægelse fra pædagogisk til kunstnerisk rammesætning, og dernæst udfolder følgende sig:

Uddrag 2:

Kunstneren stiller sig centralt i rummet, så præsenterer hun sig selv og indleder en dialog med børnene om, at de nu sammen skal lave børnehaven om til en jungle med dyr, træer, blomster og insekter.

Kunstner: og det ska' være (..) helt frit (..) ligesom med (..) fantasi (..) ved I hvad fantasi er?

Barn: ((rækker hånden op, kunstneren peger på hende og nikker)) fantasi er ehmmm... ((vender sig rundt på stolen og kigger på en pædagog)) at man har en go' idé

((pædagogen nikker bekræftende til barnet, som igen vender sig tilbage mod kunstneren))

Kunstner: ja (..) at man har en go' idé (..) og det er måske os' noget (..) ingen andre mennesker (..) de har aldrig tænkt på det før (..) og det ku' være et dyr med (..) fem ben og kun ét øje og tre ører (..) eller (..) ét ben ((stiller sig på ét ben)) og tre arme ((strækker begge arme og de ene ben ud fra kroppen)) og intet hoved (..) så dét er fantasi

Uddrag 2 viser hvordan mødet mellem kunstneriske, pædagogiske og institutionelle rammesætninger manifesterer sig i en art ambivalens, nemlig i form af barnets tryghedssøgende blik på pædagogen under besvarelsen af kunstnerens spørgsmål om fantasi. Ude i værkstedet igangsættes den skabende proces derefter således:

Uddrag 3:

I værkstedet står forskellige, sirligt sorterede genbrugs- og dekorationsmaterialer i bøtter, kasser og kurve langs væggene. Midt i værkstedet står et stort bord i børnehøjde med små stole omkring. På bordet ligger limpistoler. Børnene indfinder sig i værkstedet.

Pædagog: Nu må I gå rundt og se på alle de materialer, som I kan bruge ((peger rundt på de opstillede materialer)), når man finder noget, så ta'r man det og sætter sig på en stol

((børnene går stille rundt og kigger, de piller lidt ved nogle af materia lerne))

Kunstner: ((står og vikler nogle ujævne metalringe og et metalnet sammen med et stykke ledning)) og det er ik så vigtigt, jeres idé den er færdig lige fra starten (..) fordi (..) jeg starter også (..) jeg tænker bare ((holder de sammenviklede materialer frem foran sig)) de to ting her (..) de ser så spændende ud (..) og nu starter jeg og tænker (..) okay ((vipper med metalringene)) dét ku være kroppen (..) og dét ku være ansigtet ((peger på

metalnettet)) og nu tænker jeg (.) hmmm ((holder materialerne ud i strakt arm og taler ligesom til dem)) har du brug for øjne (..) eller måske ét øje (..) og du har ingen (.) ja (.) dét ku også være flot.

Både uddrag 2 og 3 viser, hvordan den kunstneriske rammesætning består i en åbnende og eksplorativ tilgang til de materialer, som børnene har til rådighed. Kunstneren beskriver, hvordan børnene kan gå i en udvekslende dialog med materialerne. I uddrag 3 står dette i et vist spændingsforhold til den mere målrettede pædagogiske rammesætning om at komme i gang.

Da børnene er gået på opdagelse i materialerne, og efterhånden også har fundet sig til rette ved bordet og er gået i gang, udspiller der sig en mangfoldighed af processer. Det samlede empiriske materiale tegner et tydeligt billede af to overordnede udvekslingsformer mellem børn og ting, som også sammenfiltres med rammesætningerne på særlige måder. Dette vil i det følgende blive begrebsliggjort som hhv. *materialeopslugthed* og *realiseringsopslugthed*.

Materialeopslugthed som udvekslingsform

Udvekslingen af handlekraft mellem børn og ting, og disse udvekslingsformers sammenfiltring med rammesætningerne, eksemplificeres i det følgende med materialeopslugthed som udvekslingsform.

Stillbillede 1: Johs og Kasper med de ting, de har samlet i værkstedet

Uddrag 4:

To af børnene, her kaldet Johs og Kasper, har brugt lang tid på at kigge i materialeudvalget langs værkstedets vægge. Johs har udvalgt sig en halv kokosnøddeskal og en stor grankogle, som han nu har lagt indeni kokosskallen. Kasper har fundet fire konkylier af forskellig størrelse og type, som han nu har lagt på arbejdsbordet. Johs og Kasper står ved bordet ved siden af hinanden, og Johs kigger på Kaspers konkylier.

Johs: Hva' for et dyr er det

Kasper: Det er altså ik et dyr (.) det' en muslingeskal

Johs: ((med dæmpet stemme)) men du skal altså la:ve et dy:r

Kasper: De:t muslingeskallen

((Johs ser lidt rådvild ud, han går lidt væk fra bordet med et søgende blik. Kasper sætter sig ned og begynder at lime med limpistolen. Lidt efter kommer Johs tilbage, han sætter sig ved siden af Kasper. De taler ikke sammen. Johs tager også en limpistol og begynder at lime. Begge drenge er meget opmærksomme på ikke at brænde sig på limen, men et 'av' lyder fra dem af og til. Kasper er godt i gang med at lime konkylierne sammen, det kræver mængder af lim, han presser store plamager ud og placerer konkylierne oveni, mens han passer på fingrene. Konkylierne er tunge, de glider ned sammen med limen. Kasper trykker limen ud i fede kegler og betragter, hvordan massen langsomt driver ned ad den største konkylie. Johs trykker også på sin limpistol, en klat lim fæstner sig til grankoglen. Han løfter hånden opad, en tynd limtråd trækkes ud mellem limpistol og grankogle. Johs gentager processen flere gange, så sætter han en limklat på kokosnøddeskallens kant og presser en tyk stråle ud, som han koncentreret lægger hele vejen rundt langs skallens kant. De to børn taler ikke sammen, de limer og limer, mens de holder lidt øje med, hvad der ellers foregår i værkstedet. Pludselig kigger Johs op. Han rejser sig fra sin plads og bevæger sig ud i lokalet, vender tilbage, sætter sig igen. Johs har armene ned langs siden, han skubber stolen lidt ud fra bordet og kigger frem for sig. Da Johs har siddet stille lidt, henvender én af pædagogerne sig til ham))

Pædagog 1: Nå Johs (.) fandt du alt det, som du sku' ha' sat fast i alt det lim

Johs: Ja

Pædagog 1: Og hvad er det, du der har lavet

Johs: (.) det' en abe (.) vel

Pædagog 1: En abe (.) og (.) men har den ingen arme da

Johs: Næh

Pædagog 2: Eller en hale ((syngende)) for den ku' den altså sno

Pædagog 1: Men det er måske en abe uden arme og uden hale at svinge med

Johs: Ja (.) det er det.

Uddrag 4 viser, hvordan Johs og Kasper hver især, efter den indledningsvise dialog, hvor Johs ligesom afsøger graden af produktkrav i form af jungledyr, udveksler handlekraft med de forhåndenværende materialer på en sanssemæssigt opslugt måde. De to børn taler stort set ikke sammen, men de sidder tæt sammen. Limens foranderlige materialitet har tilsyneladende

en tingskraft, som børnene hver især opsluges af. Klæbrig masse, spindelvævstynde tråde, drivende klatter. Først da Johs ligesom kommer ud sin materialeopslugthed og stirrer frem for sig, henvender en pædagog sig til ham. Her geninstallerer pædagogen, gennem sit spørgsmål, den oprindelige rammesætning omkring jungledyr. Johs' svar, » [...] en abe (.) vel« lever tvetydigt op til dette; ganske vist betegnes konstruktionen som et jungledyr, men det lille »vel« og Johs' tøven installerer en uafklarethed. Pædagogernes opfordringer til at færdiggøre aben med arme og hale lader umiddelbart Johs urørt; hans engagement har været et andet sted, og nu er han færdig med at være opslugt.

Stillbillede 2: Kokosnød med limtråde

I forhold til de pædagogiske, kunstneriske og institutionelle rammesætninger, så kan materialeopslugtheden her ses i et vist spændingsforhold til den pædagogisk-institutionelle rammesætning vedrørende jungletemaet, hvorimod der forekommer at være en indirekte alliance med den kunstnerisk rammesatte åbenhed over for materialerne.

Realiseringsopslugthed som udvekslingsform

Hvor Kasper og Johs primært var opslugt af materialernes sansemæssige aspekter, mens realiseringen af et bestemt jungledyr udelukkende indstiftedes indlednings- og afslutningsvist, så var andre børn fra starten helt målrettede med at realisere et bestemt dyr til den fælles jungle. Et eksempel er et barn, vi kalder hende Mia, hvis proces synliggøres gennem følgende uddrag:

Uddrag 6:

I værkstedet fortæller Mia straks en pædagog, at hun vil lave en løve. Mia går længe rundt i værkstedet, kigger grundigt på nogle af tingene, lægger dem tilbage igen, tager noget nyt op. Efterhånden som hun udvælger noget, lægger hun det samlet på bordet: En konserverdåse, et stykke gult hobbyfilt, blå glassten. Mia sætter sig ved bordet og limer omhyggeligt det gule filt fast som beklædning på konserverdåsen. Hun kigger lidt på den filtbeklædte dåse og rejser sig igen. I en kurv finder hun et stykke vandslange, som hun får en pædagog til at hjælpe sig med at save ud i stykker; de skal bruges til løvens ben. Mia får hjælp af pædagogen til at lime benene fast på den filtbeklædte dåse. Dernæst limer Mia selv de blå glassten på som løvens øjne. Mia rejser sig igen og udsøger sig nu en rød, hjerteformet paillet i bøtterne med dekorationsmaterialer. Hun holder den i flad hånd og tager den i øjesyn

Mia: Den her ku' ((kigger lidt rundt, vender sig derefter imod kunstneren)) den her ku' godt være en mund for den er rød

Kunstner: Ja ((kigger op på Mia og nikker, kigger igen ned på den ledning, som hun sidder og vikler rundt om to metalringe))

Mia: ((kigger på kunstneren)) hva' (.) ér det der, du er i gang med at lave

Kunstner: ((kigger op på Mia)) jeg har (.) ingen idé ((kigger ned igen)) det er bare materialerne, der har sagt til mig (.) prøv og leg lidt rundt med mig ...

Mia: ((overdøver kunstneres sidste ord)) den her ku' godt ((rækker den røde hjertepaillet op i luften, drejer hovedet hen imod en pædagog som passer)) den her ku' godt være en mund

Pædagog: Det ku' den da simpelthen ja

((Mia limer pailletten på som løvens mund. Kunstneren kommer forbi Mia))

Mia: ((tager et knækket guld-hårspænde op og rækker det frem mod kunstneren)) og det' en dronning

Kunstner: Eiii (.) en dronningeløve

Mia: Ja ((kigger grundigt på spændet i sin hånd))

((Kunstneren hjælper Mia med at montere guld-hårspændet som et diadem ved hjælp af piberensere. Til sidst fortæller Mia højt, at nu er løvedronningen færdig))

Stillbillede 3: Løvedronningen færdiggøres

Uddrag 6 viser, hvordan Mia er opslugt af at realisere sin løve, og hvordan hun nøje udvælger materialer, som kan bidrage til dette. Mia sætter ord på de valg, hun træffer, hvilket styrker realiseringen af materialerne, ligesom pædagogens og kunstnerens hjælp med monteringen gør det. Den udveksling, som finder sted mellem Mia og tingene, udgør en realiseringsopslugthed. Denne udveksling står i udgangspunktet i et allianceforhold med den målrettede, pædagogiske rammesætning, og i et vist spændingsforhold til kunstnerens åbne tilgang til materialerne, hvilket manifesteres da Mia overdøver kunstnerens »ingen idé« med sin egen cementering af den røde paillet som mund. Imidlertid tydeliggør processen med diademets også, hvordan realiseringsopslugtheds målrettethed lader tingskraften virke ind på sig; det guldfarvede hårspænde synes at virke tilbage på, og dermed udvide, Mias oprindelige idé.

Udviklingsmuligheder for børns møder med kunst og kultur

Ovenstående empiriske eksempler viser et helt gennemgående træk i det empiriske materiale, nemlig to typer af udveksling mellem børn og ting som sammenfiltres med de rammesætninger, som aktiviteten udfolder sig indenfor. Væsentligt er det i denne sammenhæng at nævne, at hvor ovenstående uddrag eksemplificerer disse udvekslingsformer i ren form, så foregik der i flere af børnenes aktiviteter en vekselvirkning over tid mellem materialeopslugthed og

realiseringsopslugthed. Et eksempel på en sådan vekselvirkning er et barn som, i løbet af sin realiseringsopslugte skabelse af en enhjørning, momentant indgik i en materialeopslugt udveksling, hvor dét at balancere et tårn af så mange små, sammenlimede glassten som overhovedet muligt på enhjørningens ryg, tilsyneladende blev det væsentligste, hvorefter barnet efter en tid igen vendte tilbage i sin realiseringsopslugthed.

Hvor materialeopslugtheden er kendetegnet ved en vedholdende åbenhed over for tingskraftens amorfe og sanssemæssige aspekter, så er realiseringsopslugtheden kendetegnet ved at tingskraften på forskellig vis lader sig omkalfatre til nye betydninger og funktioner. Begge strategier forstås her som skabende udvekslinger af handlekraft mellem ting og børn, og disse udvekslinger sammenfiltres gennem spændingsforhold og alliancer med hhv. kunstneriske, pædagogiske og institutionelle rammesætninger. Artiklen kaster således lys på kultur med børn som et distribueret udvekslingsforhold, hvor børn, ting og rammesætninger udveksler handlekraft med hinanden.

Imidlertid, og dette er nok det væsentligste for udviklingsmulighederne vedr. børns møder med kunst og kultur i dagtilbud, så peger studiet på at materialeopslugtheden, på trods af den åbnende, kunstneriske rammesætning, som umiddelbart synes sammenfiltret med denne udvekslingsform, tilsyneladende er vanskelig at være *fælles* om i kultur *med* børn, både for børnene og for de professionelle. Materialeopslugtheden er mindre verbaliseret end realiseringsopslugtheden, hvilket gør at den løbende cementering og stilladsering ikke finder sted på samme måde som i realiseringsopslugtheden. Der er således stort set ingen direkte verbal eller handlingsmæssig interaktion mellem de materialeopslugte børn og de øvrige deltagere. Og på samme måde viser eksemplet med Mia, hvor hun overdøver kunstnerens »*ingen idé*«, hvordan kunstnerens åbnende tilgang tilsyneladende ikke giver Mia en meningsfuld vej ind i et fælles fokus, tværtimod. Samlet set, så synes materialeopslugtheden – og den åbnende, kunstneriske rammesætning som ses i alliance med denne i kultur *med* børn – vanskeligere at være *fælles* om end realiseringsopslugtheden. Eller, og det er måske her, udviklingsmulighederne for kultur *med* børn findes, der er i hvert fald tale om en anden slags interaktion, en anden måde at være *fælles* på, i materialeopslugtheden. Eksemplet med Johs og Kasper viser således, at selvom de to børn ikke taler sammen eller på anden måde interagerer direkte, så sidder de tæt sammen, mens de begge indgår i en materialeopslugt udveksling med de ting, de hver især har fundet. Der er altså tale om en art distribueret materialeopslugthed, hvor de to børn indgår i en fælles udvekslingsform, på trods af at de ikke interagerer direkte med hinanden.

Børnekulturteoriens skelnen mellem proces og produkt i børns kulturskabende processer kan på baggrund af dette studie ses i et let forskudt lys: Kultur *med* børn forstås i børnekulturtradition ofte som et produktorienteret fænomen, hvorimod børns egen legekultur snarere er kendetegnet ved en proces der »...*sjældent [kommer] produkter ud af*« (Juncker, 2004 s. 5). Imidlertid peger denne artikel på, at et fokus på udvekslingsformer mellem børn og ting, og disses sammenfiltreringer med pædagogiske, kunstneriske og institutionelle rammesætninger, kan medføre en ny vinkel på denne børnekultur-diskussion. Som det fremgår af nærværende studie, så kan materialeopslugtheden i kultur *med* børn udgøre en central udvekslingsform, men på trods af den indirekte alliance mellem materialeopslugthed og kunstnerisk rammesætning, så finder der bemærkelsesværdigt nok ikke direkte interaktioner sted mellem deltagerne, når denne udvekslingsform indfinder sig. Det modsatte

gør sig gældende i realiseringsopslugtheden, hvor interaktioner synes at bidrage direkte til at drive processen videre. Dette kalder dels på en generel opmærksomhed på, at begge disse udvekslingsformer har relevans i kultur med børn, og dels på at materialeopslugtheden som udvekslingsform tilsyneladende er betinget af andre og mindre eksplicite samværsformer mellem deltagerne. I forlængelse heraf kalder dette på nysgerrige afsøgninger af, hvilke samværsformer der kan berige, værdsætte og understøtte materialeopslugte udvekslinger af handlekraft mellem børn og ting, når børn møder kunst og kultur i dagtilbud.

Referencer

- Alderson, P., & Morrow, V. (2011). *The ethics of research with children and young people: A practical handbook* (2nd. ed.). Sage.
- Austring, B. D. (2018). *Små børns møde med kunst og kultur. Rapport om KULT-projektet 2016-18* https://slks.dk/fileadmin/user_upload/SLKS/Services/Publikationer/Smaa_boerns_moede_med_kunst_og_kultur._Rapport.pdf
- Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Duke University Press.
- Blomgren, H. (2019). Beauty bubbles, subtle meetings, and frames for play: Aesthetic processes in Danish kindergartens. *International Journal of Education & the Arts*, 20(1). doi:<https://doi.org/10.18113/P8ijea20n1>
- Bodén, L. (2021). On, to, with, for, by: ethics and children in research. *Children's Geographies*, 1-16. doi:10.1080/14733285.2021.1891405
- Boysen, M. S. W. (2020). Giant World of Monsters. Et casestudie af æstetisk samskabende processer blandt børn og voksne, set, og udfoldet, i lyset af aktør-netværk teori og distribueret kreativitet. *Forskning i Pædagogernes Profession og Uddannelse*, 4(1).
- Davies, B. (2021). *Entanglement in the World's Becoming and the Doing of New Materialist Inquiry*. Routledge.
- Derry, S. J., Pea, R. D., Barron, B., Engle, R. A., Erickson, F., Goldman, R., Sherin, B. L. (2010). Conducting Video Research in the Learning Sciences: Guidance on Selection, Analysis, Technology and Ethics. *Journal of the Learning Sciences*, 19(1), 3-53.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245. doi:10.1177/1077800405284363
- Ingold, T. (2008). *Bringing things back to life: creative entanglements in a world of materials*. NCRM working paper. Paper presented at the conference Vital Signs: Researching Real Life. Cambridge University.
- Jordan, B., & Henderson, A. (1995). Interaction Analysis: Foundations and Practice. *The Journal of the Learning Sciences*, 4(1), 39-103.
- Juncker, B. (2004). *Gakkede gangarter, vilde vitser, rallende råb! Om børns kulturelle udtryksformer og værdier*.
- Juncker, B. (2006). *Om processen : det æstetiskes betydning i børns kultur*. Tiderne Skifter.
- Kumpulainen, K., Rajala, A., & Kajamaa, A. (2019). Researching the materiality of communication in an educational makerspace: The meaning of social objects. In N. Mercer, R. Wegerif, & L. Major (Eds.), *The Routledge International Handbook of Research on Dialogic Education* (pp. 439-453): Routledge.

- Mouritsen, F. (1996). *Legekultur: essays om børnekultur, leg og fortælling*. Odense Universitetsforlag.
- Murris, K. (2016). *The Posthuman Child: Educational transformation through philosophy with picturebooks*. Routledge.
- Odgaard, A. B. (2019). *Teknologimedierede aktiviteter i børns overgang fra dagtilbud til skole: Et sociokulturelt informeret og design-baseret studie*. (Ph.d.-afhandling), Syddansk Universitet.
- Pramling, N., & Pramling Samuelson, I. (2018). Chapter 68: Pedagogies in Early Childhood Education. In B. van Oers & M. Fler (Eds.), *International Handbook of Early Childhood Education* (pp. 1311-1322). Springer.
- Paasch, B. S., & Raudaskoski, P. (2018). Multimodal interaktionsanalyse. In J. Davidsen & M. Kjær (Eds.), *Videoanalyse af social interaktion* (pp. 151-184). København: Samfundslitteratur.
- Rambøll, & EVA. (2015). *Kortlægning: Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud*. <https://emu.dk/sites/default/files/2019-03/Kortl%C3%A6gning%20Kunst%20og%20kultur%20i%20dagtilbud.pdf>
- Smith, D. E. (Ed.) (2006). *Institutional Ethnography as Practice*. Rowman & Littlefield Publishers Inc.
- Stetsenko, A. (2018). Agentic Creativity in all of Us: An Egalitarian Perspective from a Transformative Activist Stance. In C. M. Connery, V. John-Steiner, & A. Marjanovic-Shane (Eds.), *Vygotsky and Creativity: A Cultural-historical Approach to Play, Meaning Making and the Arts* (2nd ed.). Peter Lang Publishing
- Wertsch, J., Del Río, P., & Alvarez, A. (1995). *Sociocultural studies of mind*. Cambridge University Press.

Om forfatteren

Ane Bjerre Odgaard er ph.d. og lektor ved UC SYD